

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВИ ПО СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

МУЗИЧУК Олександр Миколайович - доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, декан факультету №1 Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-8367-2504>

ВАСИЛЕНКО Марина Євгенівна - кандидат педагогічних наук, доцент, Сумська філія Харківський національний університет внутрішніх справ, кафедра юридичних дисциплін (доцент)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2992-6646>

e-mail : marena.ev@gmail.com

УДК 342.9

DOI 10.32782/NP.2022.1.34

У статті, здійснено узагальнено наукові думки вчених стосовно сутності понять «правопорушення» та «адміністративне правопорушення», на основі чого сформульовано авторське визначення останнього. Спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, надано характеристику оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, адміністративна відповідальність, постанова, оскарження.

Постановка проблеми

Щодня в Україні відбувається велика кількість правопорушень, за вчинення яких до особи можуть бути застосовані адміністративні стягнення. Так, як зазначає О.В. Панасюк, високий рівень адміністративної деліктності в Україні сьогодні свідчить про невиконання державою одного з її важливих завдань [1, с.164]. Водночас особа, яку було притягнуто до відповідальності за адміністративне правопорушення, відповідно до положень чинного законодавства має можливість оскаржити відповідне рішення у встановленому законом порядку.

Стан дослідження проблеми

Проблема адміністративної відповідальності неодноразово потрапляла у поле зору різних науковців. Зокрема їй приді-

ляли увагу такі провідні дослідники у царині сучасної правової української доктрини, як О. М. Музичук, Т. О. Коломовець, В. Б. Авер'янов, В. М. Гаращук, В. В. Зуй, Ю. М. Дмитренко, О. В. Кузьменко, Р. А. Калужний, В. Л. Ортинський, О. І. Остапенко, А. О. Собакар, В. О. Шамрай та багато інших. Наголошуючи на фундаментальному внеску, зробленому зазначеними дослідниками в осмислення досліджуваної теми, ми хочемо наголосити, що в науковій літературі відчувається брак теоретичних досліджень, присвячених особливостям порядку оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення в контексті викликів сучасності.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у тому, щоб спробувати поглянути ширше на поняття та розкрити особливості оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення. Задля досягнення вказаної мети необхідно вирішити наступні завдання: розкрити сутність понять «адміністративне правопорушення» та «оскарження»; здійснити аналіз норм чинного законодавства, які спрямовані на регулювання.

Наукова новизна статті полягає у тому, що в ній окреслений авторський погляд на характеристику особливостей порядку

оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення.

Виклад основного матеріалу

На початку наукового дослідження розкриємо сутність категорії правопорушення. Так, правопорушення є неправомірним діянням (дією або бездіяльністю), що тягне за собою забезпечений функціонуванням апаратом державного примусу обов'язок певної особи (фізичної, юридичної чи навіть держави) відповісти за скоєне.

Правопорушення, підкреслює В. С. Венедіктов, являє собою акт поведінки, виражений правопорушником. Він виражається або у вигляді конкретної дії, або у вигляді бездіяльності. Дія протиправна, якщо вона суперечить зазначеному в нормі обов'язковому масштабу поведінки. Бездіяльність – один з видів поведінки. Вона протиправна, якщо закон наказує діяти у відповідних ситуаціях [2, с.96-97].

Цікавим є погляд дослідника в частині виділення категорії «масштаб поведінки». Дана категорія є, на наше переконання, виступає умовною квінтесенцією протиправної та законслухняної поведінки і, водночас, постає інструментом вимірювання суспільної шкідливості, небезпечності або, навпаки,

Окремі дослідники серед основних ознак правопорушень виділяють такі: 1) за своїм соціальним значенням протиправна поведінка (правопорушення) соціально шкідлива, тобто спричиняє чи може спричинити шкоду нормальним суспільним відносинам, правам, свободам, законним інтересам суб'єктів; 2) за психологічними ознаками правопорушення як вчинок завжди має свідомо-вольовий характер, тобто здійснюється під контролем волі і свідомості суб'єкта; 3) юридична ознака правопорушення полягає в його протиправності [3].

Доповнимо розглянуто позицію тим, що протиправна поведінка може бути за своєю сутністю не лише соціально шкідливою, але й соціально небезпечною, якщо, наприклад, ми розглядаємо кримінальне правопорушення. Щодо свідомо-вольового характеру правопорушення, то можемо зазначити, що даний характер може охоплювати окремо або недбалість, або самовпевненість.

С. М. Алфьоров та інші автори підручника «Адміністративне право» зазначають, що адміністративне правопорушення – це конкретне діяння (факт, явище, подія), що відбулося (мало місце) у реальній дійсності. Склад адміністративного проступку можна визначити як сукупність встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення [4, с.93].

Таким чином, адміністративне правопорушення – це вчинення дій та/або бездіяльності, які суперечать нормам адміністративної галузі права, а також призвели до порушення прав, свобод та інтересів інших учасників адміністративних правовідносин, що тягне за собою адміністративну відповідальність. Притягнення до адміністративної відповідальності «фіксується» через постанову спеціально уповноваженого суб'єкта. Остання, у випадку не згоди особи, яку було притягнуто до відповідальності, може бути оскаржена у встановленому законом порядку.

Тепер з'ясуємо сутність оскарження як свідомого, вольового процесу. Так, відповідно до Юридичної енциклопедії Ю. С. Шемшученка оскарження – це звернення зі скаргою до державних органів та органів об'єднань громадян з приводу незаконності чи необґрунтованості рішень і дій службових осіб [5, с. 329].

Хочемо зазначити, що оскарження має глибоке коріння як в історії людства, так і в специфічній людській свідомості. Можливості оскарження були притаманні людським спільнотам починаючи з первісного ладу. Інша справа, що подальший становий розподіл, рабство, війни порушували засади справедливості та рівності, закладені в самій сутності процесу оскарження.

Окремі дослідники наголошували, що структуру інституту адміністративного оскарження утворюють такі групи норм: норми, які законодавчо закріплюють право особи на оскарження; норми, що визначають форму і порядок реалізації права особи на оскарження; норми, що встановлюють принципи оскарження; норми, які регламентують порядок здійснення провадження за скаргою, а також визначають

порядок оскарження рішення прийнятого за результатом розгляду скарги; норми, які визначають суб'єктів та порядок здійснення окремих видів контролю, за дотриманням законодавства, що регламентує порядок адміністративного оскарження; норми, які встановлюють підстави та види юридичної відповідальності суб'єктів адміністративного провадження за скаргою [6, с.187; 7].

У той же час ми вважаємо доречним розширити нормативний масштаб розуміння оскарження як інституту і віднести до його складу також норми моралі та внутрішні установки особи (у тому числі психічні розлади).

Щодо норм моралі, то вони окреслюють для скаржника те поле справедливості, честі, добра, яке є для нього(неї) прийнятним, у яке він(вона) вірить та хоче бачити його у діяльності тих державних органів, рішення чи бездіяльність яких він(вона) оскаржує.

Щодо категорії, яку ми окреслили як «внутрішні установки особи», то під нею ми розуміємо ті внутрішні процеси на рівні психіки окремої людини, які детермінують особливі психічні стани та, незалежно від наявності чи відсутності порушень у діяльності органів державної влади, особа звертається із скаргою під впливом цього особливого психічного стану. Дана проблема потребує подальшого наукового осмислення, проведення міждисциплінарних досліджень з метою оптимізації діяльності органів державної влади в контексті розгляду окремих безпідставних звернень.

Отже, оскарження – це визначена нормами чинного законодавства процедура, яка представляє собою подання апеляції або звернення до компетентного органу з метою перегляду чи скасування рішення спеціального уповноваженого суб'єкта, яке, на думку оскаржувача, було прийняте з порушенням закону, процедури або прав, свобод та інтересів людини.

Відповідно до діючого КУпАП, постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено:

1) постанову адміністративної комісії – у виконавчий комітет (а у населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчі органи, що виконують їх повно-

важення) відповідної ради або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими цим Кодексом;

2) рішення виконавчого комітету (а у населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчих органів, що виконують їх повноваження) сільської, селищної, міської ради – у відповідну раду або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими цим Кодексом;

3) постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, постанову по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі – у вищестоящий орган (вищестоящий посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України;

4) постанову інспектора з паркування про накладення адміністративного стягнення (частини перша, третя та шоста статті 122, частини перша, друга та восьма статті 152-1 цього Кодексу) – в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом;

5) постанову державного інспектора з контролю за використанням та охороною земель виконавчого органу сільської, селищної, міської ради про накладення адміністративного стягнення – у районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС), з урахуванням особливостей, встановлених чинним законодавством [8].

Як бачимо, сам порядок оскарження знайшов своє втілення у положеннях Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), проте потре-

бує новітнього осмислення форма подання відповідної скарги. Вважаємо доречною у цьому контексті можливість використання цифрових технологій, мобільних додатків, зокрема сервісу державних послуг «ДІЯ» задля максимальної доступності та чіткості процедури оскарження для громадян, особливо за умов правового режиму воєнного стану.

Варто погодитись із точкою зору К.Л. Попова, який зазначив, що КУпАП встановив фактично два різних порядки оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення: 1) порядок, визначений КАС України, з особливостями, встановленими КУпАП – для оскарження постанов адміністративної комісії, виконавчого комітету (виконавчих органів, що виконують їх повноваження) сільської, селищної, міської ради, іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення (п. 1–3 ч. 1 ст. 288 КУпАП) («загальний порядок оскарження»); та 2) порядок, визначений КУпАП – для оскарження постанов суду про накладення адміністративного стягнення (ч. 2 ст. 287 КУпАП) («спеціальний порядок оскарження») [9].

Висновки

Проведене наукове дослідження дає змогу виокремити наступні особливості оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення:

- порядок оскарження напряму залежить від того: а) хто виніс відповідну постанову; б) органу до якого була подана скарга;
- регулюється виключно нормами адміністративної галузі права та стосується справ про адміністративні правопорушення;
- наявність неузгодженості норм чинного законодавства, адже окремі питання щодо оскарження постанови про адміністративні правопорушення регулюються як КАСУ, так і КУпАП.

Так, ми наголошуємо на необхідності проведення подальших досліджень у даній темі, зокрема в напрямку впровадження цифрових технологій в механізм оскарження постанови про адміністративні правопорушення. Окремо ми акцентуємо увагу на

необхідності подальшого дослідження проблематики внутрішніх психічних процесів і станів, які зумовлюють звернення особи зі скаргою без відповідного порушення з боку органів державної влади. Також окремо зазначаємо необхідність розробки пам'яток для населення щодо максимальної деталізації механізму відповідного оскарження.

Література

1. Панасюк О. В. Питання визначення адміністративно-деліктних відносин як об'єкта правового дослідження». *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. №2 (89). С. 164-177.
2. Шестак Л. В., Шульженко А. О. До питання про сутність понять «адміністративне стягнення» та «адміністративна санкція». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/49.pdf.
3. Венедіктов В. С. Теоретические проблемы юридической ответственности в трудовом праве : монографія / під ред. В. С. Венедіктов. Харків : КОНСУМ, 1996. 136 с.
4. Молдован В. В., Чулінда Л. І. Правознавство : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 184 с. URL: https://pidruchniki.com/17300627/pravo/ponyattya_oznaki_pravorogushennya.
5. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
6. Юридична енциклопедія : в 6 т. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Укр. енцикл., 1998. 720 с.
7. Грибок І.О. Оскарження рішень органів виконавчої влади в адміністративному порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2006. 220 с.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/conv#Text>.
9. Попов К. Л. Закон vs судова практика: пошук балансу (на прикладі правових позицій у справах про адміністративні правопорушення). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 183–186.

АНОТАЦІЯ

З'ясовано, що адміністративне правопорушення – це вчинення дії та/або бездіяльності, які суперечать нормам адміністративного права, а також призвели до порушення прав, свобод та інтересів інших учасників адміністративних правовідносин, що тягне за собою адміністративну відповідальність. Притягнення до адміністративної відповідальності «фіксується» через постанову спеціально уповноваженого суб'єкта. Остання, у передбаченому законом порядку, може бути оскаржена.

Наголошено, що оскарження – це визначена нормами чинного законодавства процедура, яка представляє собою подання апеляції або звернення до компетентного органу з метою перегляду чи скасування рішення спеціального уповноваженого суб'єкта, яке, на дум-

ку оскаржувача, було прийняте з порушенням закону, процедури або прав, свобод та інтересів людини.

Виокремлено наступні особливості оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення: порядок оскарження напряду залежить від того: хто виніс відповідну постанову; органу до якого була подана скарга; регулюється виключно нормами адміністративної галузі права та стосується справ про адміністративні правопорушення; наявність неузгодженості норм чинного законодавства, адже окремі питання щодо оскарження постанови про адміністративні правопорушення регулюються як КАСУ, так і КУПАП.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, адміністративна відповідальність, постановова, оскарження.